

dr Anna Więcek-Durańska
Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Zróżnicowanie terytorialne dostępu do sądów na podstawie analizy stron internetowych sądów rejonowych

ABSTRAKT

Dostęp do sądu można pojmować na różne sposoby, jego miarą może być zarówno fizyczna odległość, jaką musi pokonać obywatel, aby dotrzeć do budynku sądu jak i pewne rozwiązania organizacyjne i techniczne związane m.in. z rozwojem nowych technologii teleinformatycznych oraz dostępem potencjalnych „klientów” do informacji wymiaru sprawiedliwości poprzez stronę internetową. Jest to temat tym istotniejszy, że w ostatnich latach w resorcie wymiaru sprawiedliwości nastąpił znaczny wzrost nakładów przeznaczonych na informatyzację sądownictwa. Podjęte działania miały na celu zarówno ułatwienie pracy oraz wsparcie dla sędziów oraz personelu sądów, a także ułatwienie komunikacji pomiędzy sądami i stronami. Jak wynika jednak z analizy międzynarodowych danych statystycznych Polska, mimo dość dużych nakładów na informatyzację wymiaru sprawiedliwości, znalazła się w dziesiątce państw Unii Europejskiej o najniższym wskaźniku dostępu do technologii teleinformatycznych w sądach. Przy czym podkreśla się, że najslabszym ogniwem jest wykorzystanie technologii informatycznych w zakresie komunikacji między sądem, a stronami.

Artykuł składa się z dwóch części. W pierwszej omówiono wytyczne dotyczące standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości. W drugiej natomiast przedstawiono zagadnienia związane z metodologią badań własnych oraz wyniki analiz empirycznych.

Wprowadzenie

Dostęp do sądu można pojmować na różne sposoby, jego miarą może być zarówno fizyczna odległość, jaką musi pokonać obywatel, aby dotrzeć do budynku sądu jak i pewne rozwiązania organizacyjne i techniczne związane m.in. z rozwojem nowych technologii teleinformatycznych oraz dostępem potencjalnych „klientów” do informacji wymiaru sprawiedliwości poprzez stronę internetową.

Jest to temat tym istotniejszy, że w ostatnich latach w resorcie wymiaru sprawiedliwości nastąpił znaczny wzrost nakładów przeznaczonych na informatyzację sądownictwa¹. Podjęte działania miały na celu zarówno ułatwienie pracy oraz wsparcie dla sędziów oraz personelu sądów, a także ułatwienie komunikacji pomiędzy sądami i stronami.

Kwestia komputeryzacji sądów oraz dostosowania ich do międzynarodowych standardów była wielokrotnie podkreślana. Jak wynika bowiem z analizy międzynarodowych danych

¹ Szerzej na ten temat w opracowaniu B. Gruszczyńska, M. Marczewski, P. Ostaszewski, A. Siemaszko, A. Więcek-Durańska, *Sądownictwo. Polska na tle pozostałych krajów UE*, Prawo w Działaniu, Sprawy karne, 26/2016.

statystycznych Polska, mimo dość dużych nakładów na informatyzację wymiaru sprawiedliwości, znalazła się w dziesiątce państw Unii Europejskiej o najniższym wskaźniku dostępu do technologii teleinformatycznych w sądach². Przy czym podkreśla się, że najsłabszym ogniwem jest wykorzystanie technologii informatycznych w zakresie komunikacji między sądem, a stronami³.

Zainteresowanie kwestiami teleinformatyzacji wymiaru sprawiedliwości oraz przełożenia nowych rozwiązań technologicznych na zwiększenie wydajności pracy sądów oraz ułatwienie obywatelom dostępu do nich wydaje się być obecnie trendem światowym. Wskazują na to, co raz to większe nakłady finansowe ponoszone przez poszczególne państwa⁴ jak i nowe inicjatywy badawcze dotyczące omawianych kwestii⁵.

W Polsce takim cyklicznym projektem dotyczącym użyteczności stron internetowych jest badanie i ranking stron internetowych sądów okręgowych i apelacyjnych. Do chwili obecnej przeprowadzone zostały cztery jego edycje, każdorazowo zakończone oceną merytoryczną oraz rekomendacjami analizowanych stron⁶. Autorzy cytowanych badań podkreślają, że od czasu publikacji pierwszych wyników analiz stron internetowych sądów okręgowych i apelacyjnych nastąpiło wiele pozytywnych zmian w tej materii. Zaobserwowano systematyczną poprawę zarówno zawartości, jak i formy technicznej i graficznej serwisów⁷.

Mając na uwadze powyższe ustalenia warto jest podkreślić, że strony internetowe sądów rejonowych zdają się pozostawać w tyle za stronami sądów wyższych instancji. A przecież nie bez znaczenia jest fakt, że w większość spraw załatwianych jest przez obywateli na poziomie sądów rejonowych.

1. Wytyczne dotyczące standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości

Strony internetowe jednostek wymiaru sprawiedliwości prowadzone są przez nie samodzielnie. Zarówno sądy apelacyjne, okręgowe jak i rejonowe we własnym zakresie projektują szatę graficzną stron, rozmieszczenie elementów na stronie oraz zawartość informacyjną serwisu.

W 2008 roku Departament Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych i Informatyzacji Resortu Ministerstwa Sprawiedliwości opracował i wydał wytyczne dotyczące standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości⁸. Do chwili obecnej jednak standardy te nie doczekały się aktualizacji.

Jak się podkreśla w samym wstępie do omawianych wytycznych priorytetowym zadaniem prowadzonej strony internetowej jest umożliwienie dostępu do niezbędnych informacji o działalności sądu. Witryna internetowa bowiem jest nie tylko wizytówką sądu, ale jest również kanałem informacyjnym do komunikowania się z obywatelami. Dlatego też zgodnie z postulatami zawartymi w wytycznych strona internetowa powinna⁹:

² *Ibidem*.

³ *European Judicial Systems. Efficiency and Quality of Justice, Edition 2014*

⁴ B. Gruszczyńska, M. Marczewski, P. Ostaszewski, A. Siemaszko, A. Więcek-Durańska, *Sądownictwo, op. cit.*

⁵ *European Judicial Systems. Efficiency and Quality of Justice, Edition 2016*

⁶ M. Gołębiowski, M. Kube, D. Sześciło, P. Rzymka, *E-Sądy po polsku. Badanie i ranking stron internetowych sądów okręgowych i apelacyjnych oraz Sądu Najwyższego i Trybunału konstytucyjnego*. Forum Obywatelskiego Rozwoju, Warszawa, marzec 2012.

⁷ *Ibidem*, s. 4.

⁸ Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych i Informatyzacji, *Wytyczne dotyczące standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości*, Warszawa, październik 2008 r.

⁹ *Ibidem*, s. 3.

- w czytelny sposób przedstawić użytkownikom dostępne treści oraz pomagać w dotarciu do nich,
- nie obciążać pamięci użytkowników przypominając o miejscu, w którym znajdują się aktualnie w strukturze serwisu oraz o możliwych opcjach,
- mówić językiem użytkowników bez odwoływania się do żargonu czy niezrozumiałych skrótów,
- zapewniać różne sposoby dotarcia do informacji poprzez np. przeglądanie oraz wyszukiwanie,
- być przejrzysta, prosta i estetyczna.

Omawiany dokument zawiera wytyczne o charakterze ogólnym, wskazówki co do kompozycji strony oraz standardy menu strony wraz z zakresem informacyjnym.

W wymaganiach ogólnych sformułowano szereg wytycznych dotyczących technicznych aspektów funkcjonowania witryny internetowej sądu. W szczególności zwrócono uwagę na właściwe zabezpieczenie stron przed atakami internetowymi oraz na kwestie duplikowania obligatoryjnych informacji zgodnych z wymogami BIP na stronie internetowej. Podkreśla się również, że witryny internetowe sądów rejonowych powinny mieć taką samą kompozycję graficzną jak jednostka nadrzędna, kolorystyka powinna być jednak utrzymana w tonacjach pastelowych, czcionka powinna być wyraźna i odpowiednia dla danej rozdzielczości, a tło powinno zapewnić czytelność strony¹⁰. Wskazuje się również, że każda ze stron lub podstron powinna być zaopatrzona w informacje o dacie publikacji zawartych na niej materiałów, jak również powinna posiadać możliwość identyfikacji osoby je publikującej. Ponadto w wymaganiach ogólnych omawianych standardów podkreślono, że strona internetowa sądu powinna być przyjazna dla osób słabo widzących, poprzez umożliwienie im skalowania zamieszczonych tekstów. Na stronie internetowej powinna być również możliwość sprawdzenia aktualnej wokandy sądu.

W wytycznych dotyczących kompozycji strony internetowej sądu określono zakres informacji, jaki powinien znaleźć się w nagłówku oraz stopce strony. Nagłówek strony internetowej sądu powinien zawierać godło Rzeczypospolitej Polskiej, nazwę jednostki, logo i skrót do biuletynu informacji publicznej oraz skalowanie wielkości tekstu. W stopce strony powinny znaleźć się skróty (linki) do innych informacji takich jak: mapa strony, opis polityki prywatności, link do e-wokandy oraz do poczty elektronicznej osoby odpowiedzialnej za stronę internetową sądu.

Część dotycząca standardów menu strony internetowej oraz zakresu informacyjnego została również określona w omawianym dokumencie. Szczegółowo wskazano jak powinno wyglądać menu, gdzie powinno być umieszczone, jakie powinno być jego tło, czcionka oraz w jaki sposób powinno się rozwijać. Wytyczne przewidują obligatoryjne zastosowanie terminologii, nie dopuszczając odstępstw opierających się na określeniach bliskoznacznych. Zakładany zakres informacyjny menu obejmuje sześć punktów obligatoryjnych oraz sześć fakultatywnych (por. tabela 1).

¹⁰ *Ibidem*, s. 4 i n.

Tabela 1. Menu strony internetowej wraz z zakresem informacyjnym

<i>OBLIGATORYJNE</i>	<i>FAKULTATYWNE</i>
1. <i>Strona główna</i>	1. <i>Informacje prasowe</i>
2. <i>Wokanda</i>	2. <i>Orzeczenia</i>
3. <i>Aktualności</i>	3. <i>Oferty pracy</i>
4. <i>Struktura organizacyjna</i>	4. <i>Elektroniczna skrzynka podawcza</i>
5. <i>Informacje</i>	5. <i>Formularz kontaktowy</i>
6. <i>Zamówienia publiczne</i>	6. <i>Informacje dodatkowe</i>

Omawiane standardy mają charakter ramowych wytycznych dotyczących standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości. Pomimo, że przewidziano w nich obligatoryjne i fakultatywne informacje, które powinny być zamieszczone na witrynach, to brak jest przewidywanych form kontroli czy strony owe standardy spełniają.

2. Metodologia badania

Przeprowadzone badanie polegało na analizie informacji zawartych na stronach internetowych sądów rejonowych. Było ono częścią szerszego projektu dotyczącego terytorialnego zróżnicowania efektywności sądów rejonowych w sprawach karnych. Skupiono się więc głównie na informacjach związanych z działaniem wymiaru sprawiedliwości w tej dziedzinie. Ponadto weryfikowano udogodnienia dotyczące korzystania ze stron internetowych poszczególnych sądów m.in. dostępu do portali orzecznictwa krajowego i zagranicznego, do portali informacyjnych oraz do bazy teleadresowej placówek i instytucji ważnych z perspektywy „klienta” sądu. Analizie poddano również techniczne aspekty badanych stron, związane głównie z ich funkcjonalnością tj. czytelność stron, w tym ich wygląd, sprawy, które można załatwić przez Internet oraz informacje dodatkowe.

Badanie przeprowadzone zostało na próbie 100 sądów rejonowych. Dobór do próby był celowo-losowy i przebiegał w następujący sposób. Z każdego okręgu sądowego automatycznie do analizowanej grupy włączano sąd rejonowy mający siedzibę w miejscowości sądu okręgowego. Pozostałe sądy zostały dobrane przy zastosowaniu próby losowej tak, aby stanowiły 30% wyodrębnionej frakcji (okręgu). Analizie poddano łącznie 100 stron internetowych sądów rejonowych, co stanowi 32% wszystkich sądów tego szczebla¹¹.

Na podstawie analizy literatury oraz badań dotyczących problematyki funkcjonowania stron internetowych sądów opracowano następujące pytania badawcze.

1. Czy strony internetowe technicznie są przystosowane dla potencjalnych „klientów” sądów?
2. Czy strony internetowe sądów pełnią funkcję informacyjną, poprzez zawarte na nich treści?
3. Czy strony internetowe sądów pełnią funkcję użyteczną poprzez udostępnianie przydatnych formularzy, informatorów itp.?
4. Jak wygląda dostęp do wymiaru sprawiedliwości z perspektywy osób niepełnosprawnych?

¹¹ Lista sądów rejonowych, których strony internetowe poddane zostały analizie została zamieszczona w aneksie.

5. Czy strony internetowe sądów zawierają niezbędne informacje o przystosowaniu sądów dla osób niepełnosprawnych?

6. Czy witryny internetowe sądów rejonowych zawierają udogodnienia dla osób niepełnosprawnych?

Do analizy stron internetowych przygotowany został kwestionariusz ankiety, na który nanoszono stosowne informacje zawarte na stronach sądów. Natomiast do przeprowadzanych obliczeń wykorzystany został program statystyczny do analizy danych SPSS.

2.1. Kryteria oceny stron internetowych sądów

Serwisy internetowe sądów rejonowych przebadane zostały zarówno pod względem technicznym jak i merytorycznym. W tym celu przygotowano wskaźniki obejmujące pięć wymiarów funkcjonowania stron internetowych:

1. techniczną
2. dostępu do wymiaru sprawiedliwości
3. użyteczności stron
4. informacyjnej funkcjonalności stron
5. dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla osób niepełnosprawnych

Ocena dokonywana była na podstawie analizy występowania poszczególnych informacji na stronie sądu. Poszczególne składowe analizowanych wymiarów szczegółowo przedstawione zostały w tabeli 2.

Tabela 2. Wymiary oceny stron internetowych sądów

<i>Wymiar techniczny</i>	Wskaźniki <i>1. Wyszukiwarka treści</i> <i>2. Możliwość powiększenia czcionki</i> <i>3. Czy strona internetowa SR ma taką samą kompozycję jak strona internetowa SO</i> <i>4. Czy są odnośniki na stronie do jednostek nadrzędnych</i> <i>5. Tłumaczenie strony na inne języki</i> <i>6. Informacja o tym jak dojechać do sądu</i>
<i>Wymiar dostępu do wymiaru sprawiedliwości</i>	Wskaźniki <i>1. E-wokanda</i> <i>2. Portal informacyjny</i> <i>3. Elektroniczna skrzynka podawcza</i> <i>4. E-wniosek o udostępnienie akt w czytelnicy</i> <i>5. E-wniosek o wydanie odpisów, kserokopii</i> <i>6. E-wniosek do KRK o wydanie świadectwa niekaralności</i> <i>7. Kontakt do sądu</i> <i>8. Możliwość złożenia skarg i wniosków drogą mailową lub faksem</i> <i>9. Formularze, wzory pism i wniosków do pobrania</i> <i>10. Ankieta obsługi interesantów</i>

<p style="text-align: center;"><i>Wymiar użyteczności stron</i></p>	<p>Wskaźniki</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Biegli sądowi 2. Lekarze sądowi 3. Komornicy 4. Tłumacze przysięgli 5. Bezpłatna pomoc prawna 6. Realizowane programy korekcyjno-edukacyjne 7. Mediacja i mediatorzy 8. Informacje o ważnych placówkach 9. Informacje dla osób pokrzywdzonych przestępstwem
<p style="text-align: center;"><i>Wymiar informacyjnej użyteczności stron</i></p>	<p>Wskaźniki</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dostęp do bazy orzecznictwa sądu rejonowego 2. Dostęp do bazy orzecznictwa sądu okręgowego 3. Dostęp do bazy orzecznictwa sądu apelacyjnego 4. Dostęp do bazy orzecznictwa sądów całego okręgu 5. Dostęp do bazy orzecznictwa sądów całej apelacji 6. Dostęp do bazy orzecznictwa sądów w całej Polsce 7. Dostęp do bazy orzecznictwa Sądu Najwyższego 8. Dostęp do bazy orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego 9. Dostęp do bazy orzecznictwa Trybunału Praw Człowieka 10. Dostęp do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej 11. Dostęp do internetowego systemu aktów prawnych
<p style="text-align: center;"><i>Wymiar dostępu do wymiaru sprawiedliwości dla osób niepełnosprawnych</i></p>	<p>Wskaźniki</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przystosowanie strony internetowej dla osób niepełnosprawnych 2. Informacje na stronie internetowej dla osób niepełnosprawnych

Jeżeli dany wskaźnik występował na stronie otrzymywała ona 1 punkt, 0 natomiast, gdy nie występował. Maksymalna liczba punktów do uzyskania wynosiła 38, z czego 6 w kryteriach technicznych, 10 w kryteriach dostępu do wymiaru sprawiedliwości, 9 w odniesieniu do użyteczności stron, 11 w kryteriach informacyjnej użyteczności stron oraz 2 w kryteriach dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki omawianych wymiarów oraz wskaźników, które wykorzystano do oceny stron internetowych.

Wymiar techniczny obejmował następujące wskaźniki

- a) łatwości poruszania się po stronie internetowej sądu poprzez wyszukiwarkę treści,
- b) możliwość powiększenia czcionki,
- c) możliwość skorzystania z innych wersji językowych strony,
- d) kompozycję graficzną strony zbliżoną do strony internetowej sądu okręgowego,
- e) zamieszczone informacje o tym jak dojechać do sądu oraz dane jednostki sprawującej nadzór zwierzchni.

Wymiar dostępu do wymiaru sprawiedliwości poprzez witryny internetowe. Omawiany wymiar stanowi jednocześnie wskaźnik informatyzacji sądu, pokazuje bowiem poziom zaawansowania i wdrożenia nowoczesnych rozwiązań teleinformatycznych. Brano pod uwagę zakres spraw, jakie potencjalny klient sądu może załatwić przez Internet (por. tabela 2).

Kolejnym wymiarem, na który zwrócono uwagę analizując strony internetowe poszczególnych sądów rejonowych jest ich użyteczność. W niniejszym badaniu użyteczność zdefiniowana została jako możliwość odnalezienia przez obywatela na stronie sądu informacji o ważnych instytucjach, adresach instytucji, prawach osób pokrzywdzonych, a także m.in. możliwości uzyskania informacji o nieodpłatnej pomocy prawnej.

Przedostatnim wymiarem służącym ocenie witryn internetowych sądów rejonowych była użyteczność informacyjna, rozumiana jako dostęp do baz orzecznictwa zarówno krajowego jak i zagranicznego oraz do systemu obowiązujących aktów prawnych.

Ostatnim wymiarem lecz bynajmniej nie najmniej ważnym był dostępności do sądu przez osoby niepełnosprawne. Brano pod uwagę dwa elementy: po pierwsze przystosowanie samych stron internetowych dla osób niepełnosprawnych (niewidomych, niedowidzących), po drugie informacje na stronie internetowej sądu o udogodnieniach i przystosowaniu budynku sądu dla potrzeb osób niepełnosprawnych nie tylko z dysfunkcją ruchu, ale i dla osób niewidomych lub głuchoniemych.

3. Wyniki analizy empirycznej

Zgromadzony materiał badawczy pozwolił na scharakteryzowanie witryn internetowych sądów rejonowych. Dokonano analizy zarówno zawartości tematycznej stron jak i kwestii związanych z ich formą techniczną i graficzną. Ponadto otrzymane dane podzielono ze względu na omawiane wcześniej wskaźniki obejmujące pięć wymiarów funkcjonowania stron internetowych.

Na podstawie omawianej wcześniej punktacji wskazano obszary, w których wystąpiły największe niedociągnięcia w obszarze funkcjonowania portali internetowych sądów. Wiele uwagi poświęcono również kwestiom tzw. „dobrych praktyk”, które zaobserwowano w niektórych wylosowanych do badania sądach. Warto bowiem takie pozytywne inicjatywy wspierać, gdyż są one dobrym przykładem do naśladowania dla innych sądów.

Poniżej przedstawiono rezultaty badania, wyniki zaprezentowano zarówno w formie procentowej jak i w liczbach bezwzględnych.

3.1. Wymiar techniczny oceny stron internetowych sądów rejonowych

Jak już wspomniano kryteria techniczne obejmowały wskaźniki łatwości poruszania się po stronie internetowej sądu, kompozycję graficzną strony zbliżoną do strony internetowej sądu okręgowego, zamieszczone informacje o tym jak dojechać do sądu oraz dane jednostki sprawującej zwierzchni nadzór nad danym sądem rejonowym.

Analiza stron internetowych pod kątem wytycznych dotyczących standardów ich prowadzenia wskazuje, że nie wszystkie witryny sądów rejonowych je spełniały. Jak już wcześniej podkreślano strona internetowa powinna być czytelna, przejrzysta i estetyczna, nie powinna obciążać pamięci użytkowników, a dostęp do zawartych na niej informacji powinien być zapewniony różnymi kanałami (linki, wyszukiwarka, zakładki).

W 94% badanych sądów ich strony zawierały wyszukiwarkę treści oraz możliwość powiększenia czcionki (93%). Nieco rzadziej, ale jednak w przeważającej liczbie sądów (78%) na stronach znajdowały się odnośniki do jednostek nadrzędnych (właściwego sądu okręgowego, sądu

apelacyjnego, a niekiedy do strony Ministerstwa Sprawiedliwości). Warto w tym miejscu zasygnalizować, że informacja ta powinna znajdować się na witrynie internetowej każdego sądu.

Według określonych w wytycznych wymaganiach co do kompozycji graficznej stron internetowych sądów rejonowych powinny mieć one taką samą kolorystykę, układ strony oraz rozmieszczenie poszczególnych elementów jak nadrzędny sąd okręgowy. Otrzymany materiał empiryczny wskazuje jednak, że jedna czwarta z badanych sądów tego kryterium nie spełniała (por. tabela 3).

Większość sądowych portali internetowych zawierała również informację o tym jak dojechać do sądu (74%), bardzo często wzbogacone były one mapką lub szczegółowym opisem połączeń transportu miejskiego.

Co interesujące większość stron internetowych sądów rejonowych nie posiadała tłumaczenia na inne języki. Kwestia ta nie jest regulowana przez omawiane wcześniej wytyczne dotyczące standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości. Warto jednak o niej wspomnieć, gdyż pomimo braku takiego obowiązku 3 ze 100 analizowanych portali sądowych takie tłumaczenia posiadało. Wydaje się więc, że w ramach promowania „dobrych praktyk” warto wymienić sądy, które swoją inicjatywą pozytywnie wyróżniają się na tle innych i były to:

- Sąd rejonowy w Białymstoku – tłumaczenie na 104 języki.
- Sąd rejonowy w Tarnobrzegu – tłumaczenie na 52 języki.
- Sąd rejonowy w Nisku – tłumaczenie na 28 języków.

Kolejną kwestią, która wymaga podkreślenia jest aktualizacja stron internetowych. W wytycznych dotyczących standardów prowadzenia stron internetowych w punkcie 3.4 wskazuje się, że powinno się to odbywać przynajmniej raz w miesiącu. Aktualizacja powinna odbywać się pod kątem sprawdzania wszystkich działających skrótów (linków) oraz aktualności informacji.

Otrzymany materiał empiryczny nasuwa pewne wątpliwości czy badane strony internetowe były faktycznie przeglądane i aktualizowane, ponieważ zdarzały się takie przypadki, że czcionka po powiększeniu powodowała nieczytelność strony (7), umieszczona na stronie wyszukiwarka treści nie działała (4), nie działały też niekiedy linki do map z dojazdem do sądu (3).

Tabela 3. Wymiar techniczny oceny stron internetowych sądów rejonowych

Kryteria	Liczby bezwzględne	%
Na stronie jest wyszukiwarka treści	94	94,0
Możliwość powiększenia czcionki	93	93,0
Są odnośniki na stronie do jednostek nadrzędnych	78	78,0
Strona internetowa sądu ma taką samą kompozycję jak strona internetowa sądu okręgowego	75	75,0
Na stronie jest informacja jak dojechać do sądu	70	70,0
Strona ma tłumaczenie na inne języki	3	3,0

Jak już wcześniej podkreślano w ocenie kryteriów technicznych stron internetowych sądy mogły uzyskać maksymalnie 6 punktów. W badanej próbie 100 stron tylko witryna jednego sądu uzyskała maksymalną liczbę sześciu punktów (SR w Tarnobrzegu).

Analiza ilościowa uzyskanych danych wskazuje, że przeciętnie strony uzyskiwały cztery punkty (spełnione były cztery kryteria), choć zdarzały się i takie sądy, których witrynom przyznano tylko jeden punkt (2%), dwa (8%) lub trzy (16%).

3.2. Wymiar dostępu do wymiaru sprawiedliwości z wykorzystaniem stron internetowych sądów rejonowych

Drugim wymiarem oceny stron internetowych sądów był dostęp do wymiaru sprawiedliwości poprzez witryny internetowe. Jak już wcześniej wspomniano omawiane kryterium stanowi jednocześnie wskaźnik informatyzacji sądu, pokazuje bowiem poziom zaawansowania i wdrożenia nowoczesnych rozwiązań teleinformatycznych.

Serwisy internetowe wylosowanych sądów rejonowych zostały ocenione na podstawie listy dziesięciu spraw, jakie potencjalny klient sądu może załatwić nie udając się bezpośrednio do jego budynku. Omawiana lista opracowana została na podstawie wytycznych dotyczących standardów prowadzenia stron internetowych, a poszczególne jej części składowe wraz z częstościami zaprezentowane zostały w tabeli 4.

Tabela 4. Wymiar dostępu do wymiaru sprawiedliwości z wykorzystaniem stron internetowych sądów rejonowych

Czy przez stronę internetową sądu można:	Liczby bezwzględne	%
Pobrać formularze, wzory pism i wniosków	93	93,0
Skorzystać z elektronicznej skrzynki podawczej	84	84,0
Skorzystać z portalu informacyjnego	82	82,0
Sprawdzić przez e-wokandę termin rozprawy	73	73,0
Złożyć skargę lub wniosek drogą mailową lub faksem	62	62,0
Skontaktować się mailowo z sądem	61	61,0
Złożyć wniosek o udostępnienie akt w czytelnii	34	34,0
Złożyć wniosek o wydanie odpisów/kserokopii akt sprawy	32	32,0
Ocenić poziom obsługi interesantów sądu	16	16,0
Złożyć wniosek do KRK	14	14,0

Podkreślenia wymaga fakt, że w grupie analizowanych sądów żadna strona internetowa nie uzyskała maksymalnej liczby punktów, czyli dziesięciu. Średnia punktacja witryn sądowych mieściła się w granicach pięciu. Najlepiej ocenione zostały strony internetowe sądów rejonowych w Olsztynie, Ostrołęce, Tarnobrzegu i Piasecznie – otrzymały one 9 na 10 możliwych do uzyskania punktów.

W analizowanej grupie portali dość dobrze wypadły strony pod względem udostępniania wzorów pism i wniosków oraz formularzy do pobrania. Choć i tutaj zaznaczyć należy, że informacje takie powinny być znaleźć się na stronach wszystkich sądów.

W 92% badanych witryn internetowych sądów rejonowych takie informacje były. Praktyka ich zamieszczania była różna. Część sądów zgodnie z niezbędnym minimum zawartym w wytycznych do prowadzenia stron internetowych umieszczała na swojej stronie link do strony

Ministerstwa Sprawiedliwości, inne natomiast udostępniały wzory pism bezpośrednio ze strony sądu rejonowego lub wprowadzono odnośniki do strony sądu okręgowego.

Zgodnie z Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 września 2005 roku w sprawie warunków organizacyjno-technicznych doręczania dokumentów elektronicznych podmiotom publicznym¹² oraz Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 listopada 2006 roku w sprawie sporządzania i doręczania pism w formie dokumentów elektronicznych¹³ wprowadzono możliwość wnoszenia pism w formie dokumentów elektronicznych do sądów, za pośrednictwem Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej ePUAP. Zgodnie z obowiązującymi przepisami każdy urząd zobowiązany jest do posiadania elektronicznej skrzynki podawczej.

Istotna jest więc kwestia faktycznego dostępu do elektronicznej skrzynki podawczej danego sądu rejonowego. W analizowanej próbie losowo dobranych portali internetowych tylko w 84%, na stronie sądu widniała informacja, że taka możliwość istnieje.

Znacznym udogodnieniem dla stron postępowania wydaje się być portal informacyjny, który ma na celu ułatwienie stronom oraz ich pełnomocnikom, a także sędziom i prokuratorom dostępu do informacji o stanie spraw i o czynnościach podejmowanych w sprawie.

W grupie portali internetowych poddanych analizie w większości przypadków (82) na stronie znajdował się odnośnik do zakładki portalu informacyjnego, choć podkreślić należy, że zdarzały się przykłady gdzie owe odnośniki nie działały (2).

Nieco gorzej przedstawia się kwestia dostępu do elektronicznej wokandy. Według wytycznych dotyczących standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości strona internetowa powinna umożliwiać sprawdzenie wokandy sądu¹⁴. Wskazuje się, że wystarczająca jest informacja ogólna, pod warunkiem jednak, że jest ona aktualizowana codziennie. Wokanda internetowa powinna zawierać tylko i wyłącznie wykaz spraw ograniczający się do informacji o sygnaturze sprawy, miejscu oraz czasie przeprowadzenia rozprawy sądowej.

Większość badanych portali internetowych (73) zapewniała możliwość sprawdzenia aktualnej wokandy sądu, w 12 przypadkach na stronie znajdowała się zakładka wokandy, lecz nie była ona uzupełniona. W pozostałych 15 natomiast w ogóle nie było możliwości sprawdzenia przez stronę aktualnie rozpatrywanych spraw.

Interesujące wyniki ujawniła analiza kwestii związanych ze składaniem skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych drogą elektroniczną. Zasady przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków reguluje Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych¹⁵ – Rozdział 5a (art. 41a – 41e), znowelizowana w marcu 2012 r.¹⁶ oraz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 maja 2012 roku w sprawie skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych¹⁷, które weszło w życie 17 maja 2012 roku. W niemalże 40% objętych badaniem portali internetowych sądów rejonowych brak było informacji o możliwości złożenia skargi lub wniosku na działalność sądu (por. tabela 4). Pomimo, że zgodnie z obowiązującymi przepisami taka możliwość istnieje.

Analizując strony internetowe poszczególnych sądów rejonowych zwrócono uwagę na możliwość mailowego skomunikowania się obywatela z sądem. Podkreślić należy, że

¹² Dz.U.05.200.1651.

¹³ Dz.U.06.227.1664.

¹⁴ *Wytyczne op. cit.* s. 7.

¹⁵ Dz.U.01.98. poz.1070

¹⁶ Dz.U.2011.203.poz.1192

¹⁷ Dz.U.

odnotowywano te portale, które taką możliwość przewidywały, nie wliczano tutaj możliwości skontaktowania się z administratorem strony (webmasterem) oraz faktu podania na stronie maila do sądu.

W ponad połowie przypadków (61 na 100) na stronie znajdowała się odpowiednia zakładka lub koperta po uruchomieniu, której można było wysłać do sądu formularz z konkretnym pytaniem. Ze względu na charakter prowadzonego badania, nie weryfikowano jednak czy sądy na tak przesłane zapytania odpowiadały, a jeżeli tak to, w jakim czasie.

Interesująco przedstawiają się dane odnośnie do możliwości złożenia elektronicznego wniosku o udostępnienie akt w czytelni, wydanie odpisów lub kserokopii z akt sprawy. Jedynie co trzeci sąd zamieszczał informację, że istnieje możliwość zamówienia akt do czytelni po uprzednim ustaleniu terminu. W nieco ponad ¼ sądów możliwe było złożenie drogą mailową wniosku o wydanie odpisów, kserokopii z akt sprawy. Odbiór zamówionych dokumentów odbywał się jednak osobiście lub przez inną osobę do tego uprawnioną. Ponadto podkreślić należy, że niekiedy informacje o tym, że taka możliwość istnieje umieszczone były w miejscach trudno dostępnych, zakładkach lub załącznikach do regulaminów.

Warto również dodać, że niektóre sądy przewidywały możliwość wypełnienia przez interesantów ankiety na temat obsługi świadczonej w danym sądzie. Choć taka praktyka należała raczej do rzadkości – na 100 analizowanych witryn, 16 przewidywało taką możliwość – to warto podkreślić, że stwarza ona zaplecze do komunikowania się obywatela z sądem poprzez przekazanie uwag dotyczących ich jakości.

Jak już wcześniej wspomniano niniejsze badanie dotyczyło terytorialnego zróżnicowania efektywności sądów rejonowych w sprawach karnych. Skupiono się więc na informacjach związanych z działaniem wymiaru sprawiedliwości tylko w tej dziedzinie. Z punktu widzenia dostępu do wymiaru sprawiedliwości istotny wydaje się elektroniczny dostęp do Krajowego Rejestru Karnego. Tylko w 14 sądach rejonowych na stronie internetowej umieszczono informację, że taka możliwość istnieje oraz zamieszczono odpowiedni link do strony Ministerstwa Sprawiedliwości, gdzie można uzyskać bliższe informacje oraz przesłać odpowiedni druk.

3.3. Wymiar użyteczności stron internetowych sądów rejonowych

Kolejnym omawianym kryterium, na które zwrócono uwagę analizując strony internetowe poszczególnych sądów rejonowych jest ich użyteczność. Jak już wspomniano użyteczność zdefiniowana została jako możliwość odnalezienia przez obywatela na stronie sądu informacji o ważnych instytucjach związanych z wymiarem sprawiedliwości, adresów tych instytucji, informacji o prawach osób pokrzywdzonych, a także m.in. możliwości uzyskania informacji o nieodpłatnej pomocy prawnej.

Użyteczność serwisów internetowych wylosowanych sądów rejonowych oceniona została na podstawie listy dziewięciu zagadnień, szczegółowo przedstawionych w tabeli 5 wraz z częstościami występowania.

Podkreślić należy, że analizy witryn internetowych sądów rejonowych wskazują, że najlepiej wypadają one właśnie pod względem ich użyteczności. Średnio na 9 możliwych do uzyskania punktów witryny otrzymały dość wysoki wynik 7,7 punktu.

Tabela 5. Kryteria użyteczności stron internetowych sądów rejonowych

Na stronie znajdują się informacje o:	Liczby bezwzględne	%
Pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem	95	95,0
Komornikach	94	94,0
Mediacji i mediatorach	93	93,0
Lekarzach sądowych	91	91,0
Tłumaczach przysięgłych	85	85,0
Biegłych sądowych	84	84,0
Innych ważnych placówkach	81	81,0
Realizowanych programach korekcyjnych	74	74,0
Bezpłatnej pomocy prawnej	70	70,0

Bez mała $\frac{3}{4}$ badanych portali sądowych zawierało szeroką gamę informacji o instytucjach związanych z wymiarem sprawiedliwości, 39 sądów zawierało wszystkie wyszczególnione informacje (por. tabela 5), a 31 sądów osiem, co jest również dobrym wynikiem. Pomimo tak pozytywnej oceny zdarzały się jednak witryny sądów, które ze względu na znikomą ilość informacji funkcję informacyjną pełniły w ograniczonym stopniu. Na stronach nie było omawianych informacji lub zakładki, w których powinny się one znajdować były puste.

Od początku 2016 roku na podstawie uchwalonej 5 sierpnia 2015 r. ustawy, stworzony został dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej¹⁸. Świadczona jest ona osobiście przez adwokata lub radcę prawnego, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach, z ich upoważnienia przez aplikanta adwokackiego lub radcowskiego, w lokalach udostępnionych przez gminy lub powiaty. Istotna wydaje się więc kwestia po pierwsze, rozpowszechnienia informacji o istnieniu takiej możliwości na stronach sądów, a po drugie zapewnienia realnej możliwości skorzystania z takiej pomocy.

Analizując portale internetowe sądów rejonowych zwrócono uwagę, że 95 na 100 badanych stron zawierało informacje dla osób pokrzywdzonych przestępstwem. Sposób ich prezentowania oraz zakres materiału był różny. Były to zarówno informacje o bazie placówek świadczących pomoc, broszury informacyjne, linki do innych instytucji (niebieska linia, fundacja dajemy dzieciom siłę itp.) jak również do strony Ministerstwa Sprawiedliwości, karta praw ofiary, poradniki dla osób występujących w sądzie. Nieco rzadziej, bo w niespełna 70% sądów na ich stronie w sposób widoczny została umieszczona informacja o możliwości skorzystania z bezpłatnej pomocy prawnej.

W zdecydowanej większości sądów (94) na stronach zamieszczone zostały informacje o komornikach sądowych – wraz z adresem kancelarii, a niekiedy odnośnikiem do właściwej izby komorniczej, – mediacji i mediatorach (93) oraz lekarzach sądowych (91). W odniesieniu do lekarzy sądowych warto zasygnalizować inny problem, choć niezwiązany bezpośrednio z samą stroną internetową sądu, lecz z faktem, że w dwóch przypadkach w zakładce lekarze sądowi widniała informacja, że w danym okręgu brak jest lekarzy sądowych.

Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości witryny sądu powinny zawierać informacje o tłumaczach przysięgłych oraz o biegłych sądowych. W zdecydowanej większości analizowanych portali takie informacje były, jednak w około 15% analizowanych stron takich danych nie można było znaleźć. Informacje o tłumaczach przysięgłych we wszystkich przypadkach pochodziły ze strony

¹⁸ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 o nieodpłatnej pomocy prawnej, DZ.U. 2015, poz. 255

Ministerstwa Sprawiedliwości, a poszczególne witryny sądów rejonowych zawierały odpowiednie linki.

W odniesieniu do biegłych sądowych sytuacja nie była tak jasna. Według cytowanych już wytycznych na stronie internetowej obligatoryjnie powinna zostać zamieszczona jedynie informacja o miejscu i godzinach udostępnienia zainteresowanym listy biegłych sądowych. Ponadto powinna zostać udostępniona informacja o tym jak zostać biegłym sądowym. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych¹⁹ nie precyzuje, czy i na jakich warunkach można opublikować listę biegłych na stronie. Najczęstszym więc spotykanym rozwiązaniem było podanie przez sąd informacji, gdzie taką listę można sprawdzić. W zaledwie kilku przypadkach sądy zawierały link do strony internetowej sądu okręgowego, na której znajdował się pełny wykaz biegłych sądowych z danego okręgu.

Na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych ustalono, że zaledwie $\frac{3}{4}$ z nich zawierało informacje o programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przestępstw.

3.4. Orzecznictwo krajowe i zagraniczne

Przedostatnim wymiarem służącym ocenie witryn internetowych sądów rejonowych była ich użyteczność informacyjna, rozumiana jako dostęp do baz orzecznictwa zarówno krajowego jak i zagranicznego oraz do systemu obowiązujących aktów prawnych.

Dostęp do orzeczeń sądowych oraz obowiązujących aktów prawnych jest nie tylko ważny dla sędziów, adwokatów czy prokuratorów, ale i dla innych potencjalnych klientów sądów.

Analiza portali internetowych dostarczyła interesujących informacji, z których wynika, że niemalże 90% witryn uwzględniało dostęp do bazy orzecznictwa sądu rejonowego. Podkreślić jednak należy, że niemalże w co czwartym przypadku (22), pomimo zamieszczonej na stronie zakładki umożliwiającej dostęp do bazy orzecznictwa to realnie takiej możliwości nie było. W ośmiu przypadkach ze względu na niedziałający link, natomiast aż w 17 baza orzecznictwa w sprawach karnych była pusta, a więc mimo istniejącego zaplecza technicznego nie była uzupełniana.

Na podstawie informacji zawartych na witrynach internetowych sądów, ustalono że tylko 72 sądy na 100 uzupełniały bazę orzecznictwa w sprawach karnych.

Ciekawy obraz wyłania się po analizie ilości zamieszczonych w bazie orzeczeń. Średnio na jeden sąd rejonowy przypadało 60 wprowadzonych orzeczeń. Podkreślić jednak należy, że w 36% analizowanych witryn było to zaledwie od jednego do dziesięciu wpisów, a w 20% powyżej dziesięciu do sześćdziesięciu. W odniesieniu do zaledwie 20% sądów rejonowych baza orzecznictwa stanowiła szeroki materiał i zawierała nawet kilkaset wpisów orzeczeń w sprawach karnych. Warto więc wymienić sądy, które są przykładem dobrych praktyk właśnie w tym zakresie: SR dla m.st. Warszawy – 762, SR Olsztyn – 760, SR Jelenia Góra – 535, SR Świdnica – 406, SR Wałbrzych – 335, SR, Gdańsk Pd – 260.

W zaledwie dwudziestu przypadkach strona internetowa sądu rejonowego zapewniała możliwość skorzystania z bazy orzecznictwa sądu okręgowego i apelacyjnego. W osiemnastu natomiast z orzecznictwa sądów w całej Polsce.

Do rzadkości należały odwołania na stronach sądów do Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego czy Międzynarodowych Trybunałów Sprawiedliwości – od 12 do 16 przypadków (por. tabela 6).

¹⁹ Rozporządzenie z dnia 24 stycznia 2005 r.(Dz.U.05.15.133)

Również zaledwie jedenaście witryn internetowych sądów rejonowych stwarzało możliwość sprawdzenia klientom sądów przez Internetowy System Aktów Prawnych (ISAP) aktualnego stanu prawnego.

Tabela 6. Kryteria użyteczności informacyjnej stron internetowych sądów rejonowych

Dostęp do:	Liczby bezwzględne	%
Bazy orzecznictwa sądu rejonowego	89	89,0
Bazy orzecznictwa sądu okręgowego	20	20,0
Bazy orzecznictwa sądu apelacyjnego	20	20,0
Bazy orzecznictwa sądów z całego okręgu	18	18,0
Bazy orzecznictwa sądów z całej apelacji	18	18,0
Bazy orzecznictwa sądów w całej Polsce	18	18,0
Bazy orzecznictwa Sądu Najwyższego	16	16,0
Bazy orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego	12	12,0
Bazy orzecznictwa TPC	14	14,0
Bazy orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	14	14,0
Internetowego Systemu Aktów Prawnych (ISAP)	11	11,0

3.5. Niepełnosprawni

Wiele uwagi poświęcono zwłaszcza kwestiom związanym z dostępem do wymiaru sprawiedliwości przez osoby niepełnosprawne. Pod uwagę brano dwa elementy: po pierwsze przystosowanie samych stron internetowych dla osób niepełnosprawnych (niewidomych, niedowidzących), po drugie informacje na stronie internetowej sądu o udogodnieniach i przystosowaniu budynku sądu dla potrzeb osób niepełnosprawnych nie tylko z dysfunkcją ruchu, ale i dla osób niewidomych lub głuchoniemych.

Na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych ustalono, że tylko 55 na 100 analizowanych witryn sądów rejonowych ułatwiało w pewnym zakresie dostęp osobom niepełnosprawnym do sądownictwa. Jak już wspomniano analizowano dwa aspekty przystosowania stron dla osób niepełnosprawnych. Pierwszym było przystosowanie samego portalu internetowego sądu do użytku przez osoby niepełnosprawne. Najczęściej była to możliwość zmiany kontrastu strony dla osób słabowidzących, wersja mówiąca strony, możliwość pobrania aplikacji do czytania strony itp. Omawiane udogodnienia charakteryzowały 37 sądów spośród 100 analizowanych.

Zdecydowanie jeszcze mniej korzystnie przedstawiała się kwestia informacji dla osób niepełnosprawnych dotyczących samego budynku sądu, usytuowania oraz przystosowania infrastruktury na zewnątrz i wewnątrz. Jedynie w 31 przypadkach sądy takie informacje zawierały. Najczęściej dotyczyły one osób z dysfunkcjami narządu ruchu. Podkreślić należy, że portale sądów badane były pod względem pojawienia się informacji dla osób niepełnosprawnych, nie analizowano natomiast zamieszczonych materiałów pod kątem ich jakości. W trzech przypadkach, pomimo, że na stronie sądu znajdowała się zakładka z informacjami dla osób niepełnosprawnych, to nie była ona uzupełniona.

Warto natomiast podkreślić, że istotne wydają się wzmianki o tym, iż dany sąd nie jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych. W trzech sądach rejonowych wskazano, że ze względu na zabytkowy charakter budynku nie jest to możliwe.

Informacje o charakterze oraz ilości udogodnień dla osób niepełnosprawnych były zróżnicowane. W jednych sądach bardzo szczegółowo opisano dojazd do budynku sądu, miejsca parkingowe oraz całą infrastrukturę wewnątrz budynku wraz lokalizacją sal rozpraw, biura podawczego oraz toalet przystosowanych dla osób niepełnosprawnych. Innym rozwiązaniem praktykowanym w sądach była możliwość skontaktowania się z pracownikiem sądu w celu umówienia wizyty w sądzie i uzyskania bezpłatnej pomocy przewodnika, tłumacza języka migowego lub pomocy przy poruszaniu się po sądzie. Dodatkowo niektóre sądy zapewniały osobom niepełnosprawnym szerszy zakres spraw, które mogli załatwić drogą elektroniczną.

Jedynie w jednym sądzie spośród 100 badanych pojawiła się informacja, że budynek dostosowany jest nie tylko dla osób niepełnosprawnych, ale i dla osób z wózkami dziecięcymi.

Podkreślić należy, że fakt nie zamieszczenia na stronie internetowej sądu informacji dla osób niepełnosprawnych nie jest równoznaczne z brakiem takich udogodnień. Zaznaczyć należy, że informacje te powinny być jednak obligatoryjne. Szereg z omawianych udogodnień dla osób niepełnosprawnych (tłumacz języka migowego, możliwość skontaktowania się i załatwienia spraw drogą elektroniczną) regulowany jest przez obowiązujące przepisy prawa, lecz w większości przypadków na stronach internetowych nie zostało to uwzględnione.

Podsumowanie i wnioski z badań

Głównym celem przeprowadzonych badań była próba odpowiedzi na pytanie o funkcję oraz rolę witryn internetowych w dostępie do sądownictwa dla potencjalnych „klientów” sądów.

W tym celu opracowano pięć wskaźników będących miarą funkcjonowania stron internetowych. Obejmowały one zarówno techniczne aspekty funkcjonowania badanych stron, związane głównie z ich czytelnością, ale i sprawdzano, jaki jest dostęp do portali orzecznictwa krajowego i zagranicznego, do portali informacyjnych oraz do bazy teleadresowej placówek. Weryfikowano również czy portale pełnią funkcję informacyjną poprzez zapewnienie niezbędnej wiedzy odbiorcom. Wiele uwagi poświęcono także udogodnieniom związanym z dostępem do wymiaru sprawiedliwości przez osoby niepełnosprawne.

Badanie przeprowadzone zostało na próbie 100 sądów rejonowych, a uzyskane wyniki dostarczyły niezwykle interesujących danych. Niestety obraz, który jawi się po wnikliwym przeanalizowaniu witryn internetowych sądów i ich zawartości nie jest zbyt optymistyczny.

Po pierwsze analiza stron internetowych sądów rejonowych pod kątem wytycznych dotyczących standardów ich prowadzenia wskazuje, że nie wszystkie witryny je spełniały. Jak już wcześniej podkreślano strona internetowa powinna być czytelna, przejrzysta i estetyczna, nie powinna obciążać pamięci użytkowników, a dostęp do zawartych na niej informacji powinien być zapewniony różnymi kanałami (linki, wyszukiwarka, zakładki). Jak już wspomniano pomimo wytycznych regulujących wymiar techniczny stron internetowych sądów rejonowych niektóre witryny standardów tych nie spełniały. Nie zawierały wyszukiwarek treści, nie było możliwości powiększenia czcionki, brak było również odniesienia do jednostek nadrzędnych. Do rzadkości należało tłumaczenie strony na inne języki.

Drugą kwestią, na którą należy zwrócić uwagę jest aktualizacja stron internetowych. Aktualizacja powinna dotyczyć w szczególności sprawdzenia wszystkich działających skrótów, linków oraz aktualności informacji. Badanie stron nasuwa wątpliwości czy witryny wszystkich

sądów są faktycznie przeglądane i aktualizowane. Zdarzały się bowiem takie przypadki, że strony były nieczytelne po powiększeniu czcionki, wyszukiwarki nie działały, nie działały linki do map, portali informacyjnych czy orzeczniczych. Warto również zwrócić uwagę na puste zakładki, wskazujące potencjalnemu „klientowi”, że można znaleźć pewne informacje, a w rzeczywistości nieuzupełniane np. portale orzecznictwa, aktualna wokanda czy informacja dla osób niepełnosprawnych.

Ciekawych informacji dostarczyła analiza dostępu do wymiaru sprawiedliwości przez osoby niepełnosprawne. Po pierwsze sprawdzano przystosowania stron internetowych dla osób niepełnosprawnych, po drugie informacje na stronie internetowej sądu o udogodnieniach i przystosowaniu budynku sądu dla potrzeb osób niepełnosprawnych nie tylko z dysfunkcją ruchu, ale i dla osób niewidomych lub głuchoniemych. Otrzymane w tym zakresie wyniki zdają się nadal zaskakiwać. Ustalono bowiem, że tylko nieco ponad połowa analizowanych witryn sądów rejonowych ułatwiała w pewnym zakresie dostęp osobom niepełnosprawnym do sądownictwa.

Jak już omawiano analizom poddano dwa aspekty przystosowania stron dla osób niepełnosprawnych. Pierwszym było przystosowanie samego portalu internetowego sądu do użytku przez osoby niepełnosprawne. Najczęściej była to możliwość zmiany kontrastu strony dla osób słabowidzących, wersja mówiąca strony, możliwość pobrania aplikacji do czytania strony itp. Omawiane udogodnienia charakteryzowały jedynie 37% sądów.

Zdecydowanie jeszcze mniej korzystnie przedstawiała się kwestia informacji dla osób niepełnosprawnych dotyczących samego budynku sądu, usytuowania oraz przystosowania infrastruktury na zewnątrz i wewnątrz. Jedynie w 31% sądy takie informacje zawierały i najczęściej dotyczyły one osób z dysfunkcjami narządu ruchu.

Warto natomiast podkreślić, że istotne wydają się również informacje o tym, iż dany sąd nie posiada udogodnień dla osób niepełnosprawnych. Jedynie w trzech sądach rejonowych wskazano, że ze względu na zabytkowy charakter budynku nie jest to możliwe. W jednym natomiast pojawiła się informacja, że budynek dostosowany jest nie tylko dla osób niepełnosprawnych, ale i dla osób z wózkami dziecięcymi.

Podsumowując warto zaznaczyć, że pomimo niewątpliwych pozytywnych zmian związanych z informatyzacją sądów i szerszym otwarciem się sądów na obywateli to wiele jeszcze pozostaje do zrobienia, na co również wskazują prezentowane w tym artykule dane.

Aneks 1. Sądy rejonowe

Będzin	Grudziądz	Krosno
Biała Podlaska	Gryfice	Lębork
Białystok	Ława	Legnica
Bielsko Biała	Jasło	Leszno
Bydgoszcz	Jelenia Góra	Limanowa
Chodzież	Kalisz	Lipsko
Częstochowa	Katowice-Zachód	Lubań
Dąbrowa Tarnowska	Kielce	Lublin-Zachód
Elbląg	Kluczbork	Lublin
Gdańsk-Południe	Konin	Łańcut
Gliwice	Kościerzyn	Łomża
Gorzów Wielkopolski	Koszalin	Łódź-Śródmieście
Grodzisk Mazowiecki	Kraków-Krowodrza	M-st Stołeczny Warszawski
	Krasnystaw	Myślenice

Myśliborzu
Mysłowice
Myszków
Nakło nad Notecią

Nisko
Nowy Dwór Mazowiecki
Nowy sącz
Olecko

Żory
Żywiec

Zielona Góra

Bibliografia

European Judicial Systems. Efficiency and Quality of Justice, Edition 2014

B. Gruszczyńska, M. Marczewski, P. Ostaszewski, A. Siemaszko, A. Więcek-Durańska, *Sądownictwo. Polska na tle pozostałych krajów UE*, Prawo w Działaniu, Sprawy karne, 26/2016

M. Gołębiowski, M. Kube, D. Sześciło, P. Rzymyska, *E-Sądy po polsku. Badanie i ranking stron internetowych sądów okręgowych i apelacyjnych oraz Sądu Najwyższego i Trybunału konstytucyjnego*. Forum Obywatelskiego Rozwoju, Warszawa, marzec 2012.

Wytyczne dotyczące standardów prowadzenia stron internetowych przez jednostki wymiaru sprawiedliwości, Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Centrum Ogólnopolskich Rejestrów Sądowych i Informatyzacji, Warszawa, październik 2008 r.

ABSTRACT

Access to the court can be understood on different ways. This may be the distance to the court building or some organizational and technical solutions related to the development of new information and communication technologies (ICT) and the access of potential "clients" to justice information via the website. This is a more important topic that in recent years, the Ministry of Justice has seen a significant increase in the expenditure on computerization of the judiciary. The actions taken were aimed both at facilitating work and supporting judges and court staff as well as facilitating communication between courts and clients. However, as is clear from the analysis of international statistical data, Poland, in spite of its considerable expenditure on computerization of justice, was among the ten European Union countries with the lowest ICT access rates in the courts. The weakest link is the use of information technology in the field of communication between the court and the clients.

The article consists of two parts. The first part discusses the standards of conducting websites by the judicial authorities. The second part presents methodology and results of own empirical analyzes.

Słowa kluczowe: strony internetowe sądów, dostęp do wymiaru sprawiedliwości, witryny sądów, badanie stron internetowych sądów rejonowych.

Key words: court websites, access to justice, research the court websites.